

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וארא

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וארא, כב"כ טבת, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וארא

43

„כנגד ד' כוסות האמורים לישועה", וזה אינו שייך בלחם.

אבל עדיין צריך ליישב השאלה הנ"ל לכל המפרשים, ובפרט לפי הטעם (והדיעה⁶) הנ"ל – שהביא רבינו הזקן להלכה בשלחן ערוך⁷ – שארבע כוסות הן כנגד ארבע לשונות של גאולה⁸.

ב. והנה, הדין הוא⁹ שצריך ליטול לסדר פסח שלש מצות.

וטעם הדבר – שתי שלימות „לבצוע עליהן כמו בשאר יום טוב", ו"עוד פרוסה אחת משום לחם עוני"¹⁰ (או

א. מבואר בדברי חז"ל, שארבע הכוסות שתיקנו חכמים לשתות בליל פסח הן כנגד ארבע לשונות של גאולה (שנאמרו בתחילת פרשת וארא²) – והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

והקשה המרדכי³: „ליבעי ארבע לחמים" – הלא אכילת מצה בליל פסח היא חובה מן התורה (וטעמה „על שום שנגאלו אבותינו ממצרים"⁴), ואם כן, היה מתאים (יותר) לתקן שיסדר אדם על שולחנו בליל הפסח ארבע מצות כנגד ארבע לשונות של גאולה?

וכתב על זה המרדכי: „לכך י"מ כנגד ד' כוסות האמורים לישועה כו" – היינו שהשאלה האמורה היא טעמם של ה"יש מפרשים"⁵ שהכוסות הן

(1) ירושלמי פסחים פ"ה הא"א. ב"ר פפ"ח, ה. שמור"ר פרשתנו פ"ו, ד. ועוד.

(2) ו, ר"ז.

(3) פסחים – „תוספת מערבי פסחים" קרוב לתחלתו. ועד"ז הקשה במטה משה סתר¹. יפה תואר השלם לב"ר שם [אלא שהוא מפרט (ועד"ז במט"מ) „ולא במיני תבשילין או שאר ענינים", ורק ע"ז מתאים תירוצו (הא) „משום דין משום חירות". אבל במרדכי י"ל שהכוונה בקושייתו היא כבפנים].

(4) משנה פסחים (קטז, ב). וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ב סי"ד: אכילת כזית .. מצה .. הכריכה .. אפיקומן .. שתיית ד' כוסות .. שכל דברים אלו הם זכר לגאולה ולחירות.

(5) הובא ג"כ בדעת זקנים מבעה"א יב, א. ח. ס' המנהיג (שנסמן לקמן הערה 16). מט"מ שם. וראה דעת ריב"ל בב"ר שם; ירושלמי שם (כוסות של נחמות) – אלא ששם, שד' כוסות הם כנגד ד' כוסות של פורענות כו', וכנגדן .. כוסות של ישועה (נחמות) לעתיד". וראה הערה 8.

(6) בבגדי ישע למרדכי שם משמע שמפרש שאי"ז פלוגתא כ"א שצריכים לב' הטעמים (ע"ש). אבל מפשטות הלשון בירושלמי וב"ר שם (משא"כ בשמור"ר, כדלקמן הערה 8) משמע שהם ב' דיעות. וראה הערה הבאה.

(7) או"ח שם. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 14 ואילך (הגש"פ עם ביאורים (קה"ת תשמ"ו) ע' תה ואילך). ושם, ש"ל שנפק"מ (גם) להלכה בין הטעמים, אי הסיבה הוי תנאי בשתיית ד' כוסות, ע"ש.

(8) ביפ"ת שם תירץ „א"נ משום קרא דכוס ישועות אשא כדמשמע לקמן בשמור"ר פ"ו (שם) דקאמר (בהמשך) להטעם ד, גאולות" (לקיים מה שנאמר כוס ישועות אשא" (והיינו דענין של גאולה וישועה צ"ל על כוס דוקא. וראה גם מט"מ שם. ח"י חת"ס לפסחים צט, ב).

אבל לפמ"ש במרדכי (ע"ד הגירסא בירושלמי וב"ר שם) „לכך י"מ כנגד ד' כוסות האמורים לישועה", ה"ז טעם שני.

(9) טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתע"ג ס"ד (ס"ב). טור שם סו"ס תעה. שו"ע (ודאדה"ז) שם ס"א (ס"ג).

(10) ל' אדה"ז סתע"ה שם. וראה נ"כ הטושו"ע סתע"ה שם.

(חמשים שערי טומאה), אלא ש„כהרף עין“¹⁴ הוציאם הקב"ה מ(טומאת) מצרים – „נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם“.

וי"ל שזהו תוכן הענין ששלימות גאולת מצרים היתה רק בעת מתן תורה¹⁵ [וכמו שמצינו גם בנוגע לארבע לשונות של גאולה, שהלשון הרביעית (האחרונה¹⁶) „ולקחתי אתכם לי לעם“, נתקיימה בשעת – ועלידי – מתן תורה]¹⁷ – שכן, תכלית ושלמות גאולת מצרים היא יציאת בני ישראל בשלימות מ(טומאת) מצרים, וענין זה אירע ב¹⁸ עד שבהגיעם למתן תורה, כאשר בני ישראל התכוונו לקבלת התורה¹⁸, עד שבהגיעם למתן תורה היו ראויים כבר לתואר „גוי קדוש“¹⁹.

ועפ"י יובן החילוק בין „מצה“ ל„יין“ (כוסות)²⁰:

המצה מדגישה את גאולת מצרים כפי שבאה (לא כל-כך) מצד עבודת

מטעם נוסף שכתב המרדכי¹¹: שלש מצות לזכר לחמי תודה).

ולהוסיף, שכיון שכל ענין בתורה הוא בדיק, מסתבר לומר שגם המספר דשלש מצות (אינו רק מצד טעם צדדי, אלא, בדומה למספר הכוסות, גם) ענין השייך לתוכן וטעם אכילת מצה בכלל, שהיא (כנ"ל) „על שום שנגאלו אבותינו ממצרים“¹².

ועפ"י נמצא, שבגאולת מצרים שני ענינים: (א) ענין המורכב משלשה פרטים, וענין זה (שבגאולת מצרים) מתבטא באכילת מצה, ולכן נוטלים שלש מצות; (ב) ענין המורכב מארבעה פרטים (ארבע לשונות של גאולה), וכנגדם תיקנו ארבע כוסות.

ג. וי"ל הביאור בזה:

ידוע המבואר בספרים¹³ שבשעת יציאת מצרים לא היו בני ישראל ראויים לגאולה, ועד כדי כך, שאילו נשאר עוד רגע אחד במצרים היו שוקעים לגמרי רח"ל בטומאת מצרים

(14) מכילתא (הובא בפרש"י) בא יב, מא. – וע"פ המבואר בפנים מובנת הדגשת המכילתא „כהרף עין“.

(15) כמש"נ (שמות ג, יב) בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה.

(16) כי „והבאתי“ (שבפסוק ח) אינו לשון של גאולה, „אלא בשורת הארץ היא“ (ס' המנהיג הל' פסח סי' נא. וראה גם תוס' הדר זקנים פרשתנו כאן „דאין זה לשון גאולה“). אבל ראה דעת זקנים שבהערה 5. ואכ"מ.

(17) רבינו בחיי, ספורנו ומדרש הגדול עה"פ. מאירי פסחים צט, ב. מט"מ סתר"י (ב, הדרך השני). ועוד.

(18) ראה ז"ח שם. ר"ן סוף פסחים. ועוד (ראה לקו"ש חכ"ב ע' 114).

(19) יתרו יט, ו.

(20) להעיר מגבורות ה' להמהר"ל פרק ט.

(11) סוף פסחים – „סדר של פסח“ (ועד"ז במט"מ שם סתר"ח. מהרי"ל הל' ההגדה). וראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 30 ואילך (נדפס גם בהגש"פ הנ"ל ע' ת ואילך) – שכוונת המרדכי היא לטעם על ג' מצות (משא"כ בטור ורמ"א סתע"ה. שו"ע אדה"ז סתנ"ח ס"ה). ע"ש. – עוד טעמים ראה הגש"פ (קה"ת) עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' ו.

(12) לטעם המרדכי הנ"ל ה"ז שייך לגאולה כמ"ש שם „והשתא נמי נגאלו משעבוד מצרים“. אבל זוהי שייכות לכללות ענין של גאולה, ומסתבר לומר שיש שייכות בין המספר ג' (מצות) גם עם תוכן המיוחד דגאולת מצרים (ע"ד ד' לשונות של גאולה).

(13) ראה צרור המור בא יב, מ. ועוד – הובא בהגש"פ הנ"ל ע' ל. וראה זהר חדש ר"פ יתרו.

במצרים, ועבדא בהפקירא נחא ליה²⁸. ואפילו בט"ו בניסן ולאחריו עדיין נשאר בהם מן הרע והטומאה דמצרים, אלא ש"ברח העם" – הם ברחו ממצרים, היינו שיצאו מן הרע בדרך אתכפא²⁹, מצד קבלת-עול.

משא"כ היין שיש בו טעם ועריבות, עד שהוא מעורר שירה אצל האדם השותה ממנו („אין אומרים שירה אלא על היין"³⁰) – הרי הוא „זכר לגאולה ולחירות"³¹ גם כפי שנתקיימה סוף-סוף בפועל בבני ישראל, כשנגאלו בעצמם (מצד עבודתם ומציאותם הם³²) מהרע של מצרים.

ד. עפ"י יובן טעם החילוק בין מספר המצות (שלש) למספר הכוסות (ארבע)²⁰:

בארבע הלשונות של גאולה עצמן יש חילוק בין שלש הלשונות הראשונות ללשון הרביעית: שלש הלשונות הראשונות – „והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" – הן עניני גאולה שארעו תיכף בעת יציאת מצרים, כיון שבאו מלמעלה, כנ"ל; משא"כ הענין הרביעי, „ולקחתי אתכם לי לעם", אף שגם בו נאמר „ולקחתי" (מלמעלה), הרי הוא תלוי בישראל, שעליהם להעשות ראויים להיות „לי

ישראל, אלא) באופן של – בלשון ההגדה – „מצה זו שאנו אוכלים... על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם", מצד הקב"ה; המצה רומזת ל„חפזון"²¹ שהיה בעת הגאולה – „לא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ" – ה„חפזון" להוציא²² את בני ישראל מטומאת מצרים²³ (כנ"ל).

ומטעם זה חייבת המצה להיות „לחם ענוי"²⁴ דוקא, „אין עני אלא בדעת"²⁵, זכר למצב העניות בקדושה ובטהרה. ובפשטות – לחם שאין בו טעם (כחמץ או כמצה עשירה²⁶) – שכן, „טעם" מורה²⁷ על ענין שיש לאדם עריבות ותענוג בו, אם משום שהוא מוטעם ומוסבר בשכלו או לפי שמעורר בו הרגש וחיות במדותיו; וכיון שהגאולה מ(טומאת) מצרים באה מלמעלה (ולא מצד ההכנה לכך על-ידי בני ישראל), מובן שלא היה להם „טעם" בדבר. עבדים היינו לפרעה

(21) ראה טז, ג ובפרש"י שם.

(22) שעפ"י מובן התוכן דלא הספיק כו' וחשיבותו ועד כדי כך – שמדאורייתא צ"ל אכילת מצה – ע"ש זה.

(23) ראה לקו"ת אמור לה, ב. במדבר א, ג. ובארוכה – אוה"ת בא (ע' רצא ואילך. כרך ח ע' בתתקמ ואילך). המשך וככה תרל"ז – בתחלתו ושם פקכ"ט ואילך. ד"ה כי בחפזון (והמשכו) תש"ח. ועוד. וראה תניא פל"א.

(24) פ' ראה שם.

(25) נדרים מא, רע"א.

(26) פסחים לו, א. טושו"ע (ודאדה"ו) או"ח

תס"ב ס"א (ס"א, ס"ו).

(27) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 124 ואילך.

וש"נ.

(28) גיטין יג, רע"א.

(29) תניא שם.

(30) ברכות לה, א. וש"נ.

(31) ראה הערה 4.

(32) וי"ל שזהו החילוק (בהשלימות): עבדי

אתם – בשעת מ"ת (ולנצח) – ולא עבדים לפרעה

– בט"ו בניסן (ובקרי"ס).

לעם". וענין זה נתיקם בפועל בשלימות רק במתן תורה (כנ"ל).

ולכן המצה היא במספר שלש – כנגד שלש לשונות ראשונות של גאולה – שכן במצה מודגשת הגאולה כפי שהיא באה מצד הקב"ה; משא"כ כוסות היין, המרמזות על הגאולה כפי שנתקיימה בבני ישראל עצמם ועל ידי עבודתם, הרי הן במספר ארבע – הכולל גם את הלשון הרביעית (ולקחתי אתכם לי לעם).

ומהאי טעמא רק אכילת מצה היא מן התורה, לפי שביציאת מצרים (ליל פסח) ארעה בפועל הגאולה מלמעלה בלבד – שלשת הענינים הראשונים.

ה. בעומק יותר יש לומר, שיש שייכות (פנימית) בין המצה והכוסות (של יין) למספרים (שלהם) שלש וארבע:

החילוק בין המספרים שלש וארבע מובן על-פי מאמר חז"ל³³ בנוגע לאותיות ג' וד' – "גימ"ל דל"ת – גמול דלים". כלומר, גימ"ל מרמזת על "גומל" (נותן, ודל"ת – על "דל" (מקבל).

וענין זה בא גם לידי ביטוי במספרים שלש וארבע³⁴: ה"השפעה" בעודה אצל

המשפיע (הנותן) מורכבת משלש בחינות, ובשעה שההשפעה מגיעה כבר אל המקבל נוספת בה בחינה רביעית – (שטח וכלי) המקבל³⁵ (מציאות שהיתה קיימת קודם לכן בהשפעה בהעלם).

[על-דרך-משל – האותיות (בחינת "מקבל") המביעות דבר-שכל: כל השכלה יש לה "אותיות" שבהן היא מלובשת, אולם בדבר-השכל עצמו, בטרם משיגו האדם בכלי שכלו, אין האותיות ניכרות, אלא מורגש התוכן, "אור" השכל; רק כאשר ההשכלה מתקבלת ונקלטת בכלי ההשגה של האדם, אזי האותיות מתגלות וניכרות]³⁶.

זהו גם אחד הביאורים לחילוק בין האבות והאמהות – שלשה אבות וארבע אמהות³⁷:

התואר "אב" ו"אם" מתייחס להשפעתם, הולדת בנים ובנות. ומהחילוקים שביניהם בהשפעה: בטיפת (השפעת) האב, "אברי הולד כלולים... בהעלם גדול", ואילו "האם מוציאתו לידי גילוי בלידתה ולד שלם"³⁸. כלומר, מצד האב, ה"משפיע", הדבר המושפע (הולד) עדיין אינו בציור גלוי; גילוי ההשפעה ובפועל ממש (בכלי המקבל) הוא על-ידי האם.

ולכן האבות הם במספר שלש – שכן ההשפעה כפי שהיא מצד ה"משפיע"

(33) שבת קד, א.

(34) ראה גם לקו"ש ח"י"ז (ע' 202 ואילך), ח"י"ח (ע' 322 ואילך) – ע"פ צפ"ע ע"ה"ת ר"פ ויצא (ממו"נ ח"ב פ"י), ובדרוש ג' מיני אדם ס"י (אוה"ת בלק ע' תקפ ואילך. אוה"ת ענינים ע' צו ואילך (וראה הנסמן שם בשוה"ג)) ביאור באופן הפכי, דמספר האורות הוא ד', ודכלים – ג'. ולהעיר משיחת פסח תרח"ץ (נעתק בהגש"פ הנ"ל ע' ו) דמצות רומזים לכלים. וראה הגש"פ עם ביאורים (קה"ת תשמ"ו) ע' סה.

(35) עיין המשך תרס"ו ע' רח ואילך. שם ע' רפז"ח. ובכ"מ.

(36) ד"ה לולב וערבה תרנ"ט (ע' לו ואילך). ובכ"מ.

(37) ברכות טז, ב.

(38) אגה"ק סו"ס כט (קנא, א). וראה גם תניא פ"ב.

(א) על-ידי אכילת מצה, (ב) ובמספר שלש (שהרי ה"השפעה" בעודה כלולה ב"משפיע" מורכבת משלש בחינות, כנ"ל);

אולם חכמים – תורה שבעל-פה, "תורת אמת"⁴⁰ (מקבל⁴¹) – (הוסיפו) (ו) תקנו שה"זכר לגאולה ולחירות" חייב להיות (גם) באופן שהאדם יחוש את הגאולה כפי שהיא מצד המקבל, בני ישראל.

ולכן⁴² הדבר נעשה על-ידי (א) שתיית יין שיש בו טעם, (ב) ובמספר ארבע דוקא.

ז. על-פי הביאור הנ"ל (בטעם לקיחת שלש מצות) יש להסביר גם דבר תמוה שמצינו בנוגע למצה:

הדין הוא⁴³, "בלע מצה יצא" – אין חיוב שירגיש האדם את טעם המצה, אלא כל זמן שקיים אכילת⁴⁴ מצה – אפילו דרך בליעה – יצא ידי חובתו (משא"כ במרו⁴⁵, שאין אדם יוצא ידי חובתו, "עד⁴⁶ שירגיש טעם מרירתו בפיו").

אבל לאיך גיסא, הדין הוא שאין אדם יוצא ידי חובתו במצה מבושלת⁴⁶ ואפילו לא במצה שנשרתה במי

מצרים, שכנגדם – ג' מצות (כנגד ג' אבות, וד' כוסות (כנגד ד' אמהות). וראה גם גבורות ה' שם בסוף הפרק. לקוטי לוי"צ אגרות ע' רצט. שם ע' שג.

(43) פסחים קטו, ב. טושו"ע (ודאדה"ז) א"ח טע"ה ס"ג (סכ"ה).

(44) ראה שו"ע אדה"ז שם: דכיון שנהנה גרוננו ממנה ה"ז נקראת אכילה. ואכ"מ.

(45) ל' אדה"ז שם (ע"פ מג"א שם סק"ב וט"ז סק"ט).

(46) פסחים מא, א. טושו"ע (ודאדה"ז) א"ח טס"א ס"ד (סי"ד).

(אבות), ובעודה כלולה בו – מורכבת משלש בחינות כנ"ל; משא"כ האמהות, בחינת מקבל, הן במספר ארבע³⁹.

ו. ועל-דרך-זה הוא בנוגע ליציאת מצרים:

בגאולה ממצרים (כפי שבאה מלמעלה) היתה כלולה "בכח" כל הגאולה בשלימותה (גם הגאולה כפי שבאה לאחר ז' ילדי גילוי בפועל במתן תורה), אלא שהדבר היה קיים בה בהעלם.

וגם זה אחד החילוקים בין המצה ליינ (הכוסות):

קיום ה"זכר³¹ לגאולה ולחירות" מצד התורה שבכתב – "מוסר אבי"ן⁴⁰ (משפיע⁴¹) – מדגיש את הגאולה כפי שהיא מצד הקב"ה, ולכן⁴² הוא נעשה

(39) ועד"ז בכללות העולם שכל דבר מורכב מד' יסודות – אש רוח מים עפר (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ד. ומפורש בכ"מ בזהר ותקו"ז) – ומ"מ "לא נזכר בכל ספר יצירה רק ג". ומבואר בפרדס (ש' המכריעין פ"ג. הובא ונת' באוה"ת (שמות כרך ז) יתרו ע' ב'תרפה ואילך. סה"מ תרנ"ט שם. ובכ"מ) שיסוד העפר מתגלה ע"י הג' יסודות. ולהעיר מפרדס שם, דג' היסודות שייכים לג' אבות (תג"ת) ויסוד הד' (עפר) – מל' (ואסתר).

(40) משלי א, ח. אגה"ק שבערה 38. וראה לקמן ע' 267 הערה 52.

(41) להעיר גם מלקו"ש חכ"ה ע' 248 (והערה 47).

(42) מתאים להמבואר בכתבי הארז"ל (פע"ח ש' חמץ ומצה רפ"ב (ואילך). ש' הכוונות ענין הפסח דרוש ו) דג' מצות הם כנגד (ג') מוחין דאבא, וד' כוסות כנגד (ד') מוחין דאימא. ראה בארוכה תו"ח שמות קלד, א ואילך. ועוד.

ולהעיר ג"כ מר"ה (יא, א) מדלג על ההרים בזכות אבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות. וע"פ המבואר בפנים י"ל שהם ב' ענינים בגאולה

פירות⁴⁷, כי „אעפ”⁴⁸ שאין צריך שיטעום טעם מצה בפיו. . מכל מקום המצה עצמה צריך שיהיה בה טעם מצה (ולא שיופג טעמה על ידי טעם אחר).“

ואינו מובן (כקושיית המפרשים⁴⁹): מאחר שבאכילת מצה לא נדרש שהאדם ירגיש טעם מצה – למה ב”מצה עצמה” צריך להיות „טעם מצה”?

והביאור (הפנימי⁵⁰) בזה:

מה שבמצות אכילת מצה אין הכרח שיהיה טעם מצה הוא רק מצד ה”גברא” – לפי שאצל בני ישראל, גאולת מצרים (שבאה מלמעלה) היא ענין שאין להם בו „טעם”, כנ”ל; ולפיכך מה שמוכרח הוא רק אכילת מצה, באופן שתהא דם ובשר כבשרו (היינו שהגאולה תתעצם עם העצם של הנגאל), אבל – לאו דוקא ש”חך אוכל יטעם”⁵¹, לאו דוקא שירגיש טעם והנאה של „טעם מצה”⁵².

(47 שר”ע אדה”ז שם ס”ב (מג”א שם סק”ז).
(48 ל’ אדה”ז שם (מט”ז שם סק”ב). וראה ברכות לח, ב: דבעינן טעם מצה. ט”ז סתע”ה שם. וראה מאירי שבהערה הבאה.
(49 ב”ח לטאו”ח סתס”א שם. לבוש סתע”ה שם (נזכר בט”ז שם. וראה ט”ז סתס”א שם). מג”א שם סק”א. ועוד.

ובמאירי פסחים (קטו, ב): ויש שדוחין אף עיקר השמועה לומר שאף בלע מצה לא יצא, ומפני שבכל הפרק מצינו שאומרים תמיד טעם מצה בעינין (ראה פסחים שם (ע”א) לא ניכרוך איניש מצה ומרור כו’ (ובמאירי שם). ועוד). וראה לקמן הערה 52.

(50 הביאור ע”פ נגלה – ראה הנסמן בהערה הקודמת. ועוד.

(51 איוב יב, יא.

(52 והא דאין יוצא י”ח מצה כשלועסה יחד עם מרור בזמן הזה, „שהמרור שהוא מד”ס מבטל את טעם המצה שהיא מן התורה” (שר”ע אדה”ז

אבל מצד החפצא, ציווי השם שיצר את המציאות ד(מצות) מצה, היינו מצד הקב”ה – ניתן בגאולה זו הכח להעמיד את בני ישראל במצב שבו יגאלו (גם מצד מציאותם הם) מטומאת מצרים. ולכן מוכרח החפצא, „מצה עצמה”, שיהיה בו „טעם מצה”, שהרי הגאולה עצמה נתנה (היינו שהוצרכה „לכלול” בעצמה תחילה) את הכח לענין ה”טעם” (אלא שבפועל התקיים הדבר בבני ישראל בעת מתן תורה).

ואעפ”כ אין אדם יוצא ידי אכילת מצה אלא בלחם עוני ולא במצה עשירה (כנ”ל ס”ג) – היינו שה”טעם” שישנו (ושמוכרח להיות) במצה גופא הוא אך ורק „טעם מצה”, אבל לא עריבות ותענוג הבאים מצד משהו שאינו „מצה” (בדוגמת טעם מצה עשירה) –

ומשמעות הדברים כפי שהם משתקפים בעבודת האדם: „טעם מצה” קאי על העריבות והעונג שיש בקבלת עול⁵³, לא מצד הדעת – אלא מהיותה „לחם עוני” (בדעת). כלומר, אין זה העונג הבא מן השכל או המדות, המביאים לידי טעם והנאה, אלא – הקבלת-עול עצמה היא מתוך עונג.

(משיחת אחרון של פסח תשמ”ב)

סתע”ה ט”ז (מפסחים קטו, א ורש”י ורשב”ם ועוד שם. מג”א שם סק”ג). וראה שם סכ”י „כשלועסן יחד שאז הוא מרגיש טעמן בפיו” – עכצ”ל שאין החסרון בענין הרגשת טעם מצה בפיו (הגברא) כפשוטו – שהרי א”כ מאי נפק”מ בין מרור דאורייתא ומרור דרבנן? – ועכצ”ל שהכוונה כאן לדון ביטול (והשייך להחפצא דהמצה). ואכ”מ.

(53 להעיר מלקו”ש חט”ז שנסמן לעיל הערה

27.